

BIJLAGEN

1. Doelstellingenkaders

Doelstellingen Pact 2020

D 1. Duurzame topregio

1. Vlaanderen groeit in 2020 uit tot een competitieve, polyvalente kennis-economie die op een duurzame manier welvaart creëert.
2. Vlaanderen behoort in 2020 tot de top vijf van de kennisintensieve regio's op het vlak van geproduceerde en verdiende welvaart.
3. Het Vlaamse Gewest blijft in 2020 bij de top vijf van de kennisintensieve regio's op het gebied van investeringen.

D 2. Solidaire open regio

1. In 2020 is Vlaanderen een solidaire, open en verdraagzame samenleving waarin het sociaal kapitaal minstens op het niveau ligt van de top vijf van Europese landen.
2. Alle inwoners van Vlaanderen kunnen in 2020 worden bereikt door een vereniging, een buurtwerking, een vrijwilligersorganisatie of door samenlevingsopbouw. De participatie aan cultuur en sport neemt toe.
3. De Vlamingen hebben in 2020 intense sociale contacten, meer vertrouwen in de medemens en in de samenleving.
4. Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansgroepen aan de andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun aandeel in de bevolking.
5. Tegen 2020 is de huidige bijdrage van Vlaanderen inzake ontwikkelingssamenwerking verdubbeld. Samen met alle gedecentraliseerde besturen bedraagt de bijdrage van Vlaanderen minstens 7% van de officiële Belgische ontwikkelingshulp.

D 3. Internationalisering

1. Vlaanderen herwint tegen 2020 zijn in de afgelopen tien jaar verloren aandeel in de wereldexportmarkt en exploreert in veel sterkere mate dan vandaag onbenut potentieel op het vlak van internationalisatie (zowel in goederen als in diensten).
2. Het aantal buitenlandse directe investeringen in het Vlaamse Gewest neemt toe, evenals het ermee gepaard gaande investeringsbedrag.
3. Tegen 2020 neemt het aantal exporterende bedrijven toe, het aantal exporterende kmo's verdubbelt (tegenover 2007).
4. Het aandeel van de totale Vlaamse uitvoer naar snelgroeiende markten groeit tegen 2020 tot 10%.

D 4. Innovatie

1. Vanuit een oogpunt van economische en maatschappelijke valorisatie besteedt Vlaanderen tegen 2020 3% van zijn BBP aan O&O.
2. Dat uit zich in een verdubbeling (vanaf 2007) van de omzet uit nieuwe of verbeterde producten en diensten, een hogere vertegenwoordiging van de speerpunt domeinen, zoals ICT en gezondheidszorg, logistiek en een slim elektriciteitsnetwerk en een hoger aandeel werkers in kennisintensieve sectoren tot op een gelijk niveau als de Europese topregio's.
3. Ook het aantal patentaanvragen stijgt jaar op jaar. Innovatie wordt meer en beter verspreid over alle sectoren, bedrijfstypes en maatschappelijke geledingen, mede met het oog op het bevorderen van duurzame ontwikkeling.
4. De overheidssteun voor eco-innovatie staat tegen 2020 op het niveau van de top vijf van de Europese regio's.

D 5. Ondernemerschap

1. Tegen 2020 kent Vlaanderen een sterke ondernemerscultuur, stijgt het ondernemerschap en de waardering ervoor aanzienlijk, alsook het aantal ondernemingen in het Vlaamse Gewest, zodat we even goed scoren als de top vijf van de Europese regio's. Jonge starters worden aangemoedigd zodat de oprichtingsratio stijgt. Het ondernemerschap bij vrouwen, allochtonen en ouderen neemt toe tot een niveau dat evenredig is met hun aanwezigheid in de maatschappij.
2. In 2020 is er meer doorgroei van bestaande ondernemingen.
3. In Vlaanderen zullen er belangrijke planningsinspanningen moeten gebeuren om de langetermijnvraag naar bedrijventerreinen te kunnen invullen. De ruimte die hiervoor nodig is, zal wetenschappelijk bepaald worden in het kader van het RSV-2020. Een economisch activeringsbeleid en de filosofie van de ijzeren voorraad dienen tegen 2020 het aantal effectief bruikbare bedrijventerreinen te verhogen tot minimaal 95% van het totale aantal bestemde bedrijventerreinen.
4. In 2020 heeft Vlaanderen een performante landbouw die de vergelijking kan doorstaan met de Europese landbouweconomische topregio's. Tegen 2020 zal in Vlaanderen het landbouwareaal uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen juridisch verankerd zijn met het oog op rechtszekerheid inzake exploitatie.

D 6. Logistiek en infrastructuur

1. De economische poorten zijn in 2020 vlot bereikbaar via de verschillende transportmodi (weg, spoor, water of lucht) en via de verschillende transportdragers (zowel privaat als openbaar vervoer).
2. Hiermee realiseren we in 2020 minder dan 5% verliezen (op het totaal aantal gereden voertuigen) op de hoofdwegen en beperken we de milieu-impact van het goederen- en personenvervoer.
3. Hiertoe worden tegen 2020 missing links in het transportnetwerk (op de weg, water en het spoor) van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen weggewerkt.
4. De vervoersstromen worden in 2020 dynamisch beheerd teneinde de beschikbare infrastructuur optimaal te gebruiken.
5. Om logistieke activiteiten in 2020 maximaal te valoriseren, trekken we logistieke spelers aan die ten volle toegevoegde waarde en werkgelegenheid creëren.

D 7. Energie

1. Vlaanderen heeft in 2020 substantiële vorderingen gemaakt met het oog op een stabiele toegang tot energie. Dat komt de bevoorradingszekerheid en de competitiviteit van de prijzen ten goede.
2. Hiertoe worden enerzijds efficiëntiewinsten geboekt om de elektriciteitsvraag te beperken. Daardoor en in overeenstemming met de Europees aangegane verbintenissen, is tegen 2020 de energie-efficiëntie gestegen, en dienovereenkomstig het (relatieve) energiegebruik gedaald. Zodoende is de CO₂-emissie tegen 2020 gedaald overeenkomstig de Europese aangegane verbintenissen.
3. Anderzijds wordt de productiecapaciteit voor elektriciteit uitgebreid tegen 2020, o.a. door het betrekken van voldoende spelers, waarbij het aandeel elektriciteit geproduceerd uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve WKK aanzienlijk stijgt, zoals in Vlaanderen vereist zal zijn in uitvoering van de Europese richtlijn hernieuwbare energie.
4. Het elektriciteitsnet wordt tegen 2020 omgevormd tot een internationaal goed geïnterconnecteerd en slim net waarop decentrale productie-eenheden en nieuwe toepassingen kunnen worden gekoppeld.

D 8. Eco-efficiëntie

1. Een verdere ontkoppeling van economische groei en het geheel van emissies en afvalproductie is in 2020 gerealiseerd door een gestaag stijgende materiaal- en energieefficiëntie in de verschillende maatschappelijke sectoren.
2. De plaatsing van dak- of zoldervloerisolatie, de vervanging van enkel glas en inefficiënte verwarmingsinstallaties en innovaties in de sector zorgen er tegen 2020 onder andere voor dat het energiegebruik van het gebouwenpark aanzienlijk daalt.
3. Tegen 2020 beantwoorden nieuwbouwwoningen aan de optimale energieprestatienorm.
4. Vlaanderen slaagt er in 2020 in om het potentieel aan economische activiteiten en werkgelegenheid dat uit deze beleidsopties voortvloeit, in het bijzonder ook in de hernieuwbare energiesector, zoveel mogelijk te realiseren.

D 9. Werkzaamheid

1. De globale werkzaamheidsgraad stijgt tot minstens 70% in 2020 (20-64-jarigen), dankzij een gemiddelde jaarlijkse groei van minstens een 0,5 procentpunt.
2. De werkzaamheidsgraad van vrouwen blijft verder stijgen.
3. Voor kansengroepen (allochtonen, personen met een arbeidshandicap en 50+) verdubbelt de gemiddelde jaarlijkse groei tot minstens 1 procentpunt.
4. De Europese doelstelling voor 55+ (werkzaamheidsgraad van 50%) komt daarmee in zicht.

D 10. Werkbaarheid

1. Zowel de werkbaarheid van werknemers als van zelfstandigen groeit jaarlijks gemiddeld met minstens 0,5 procentpunt.
2. De werkbaarheidsgraad verhoogt voor werknemers daardoor tot minstens 60% in 2020, en komt voor zelfstandigen in 2020 zo dicht mogelijk bij 55%.
3. Dat impliceert dat voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies (psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk - privé balans) in 2020 hogere groeicijfers gescoord worden.
4. Bijzondere aandacht gaat naar vrouwen, kansengroepen en bijzondere gezinssituaties. Hiertoe wordt in het algemeen gestreefd naar een betere afstemming tussen arbeid en gezin.

D 11. Talent

1. In 2020 is Vlaanderen verder uitgegroeid tot een lerende samenleving. Zoveel mogelijk kinderen en volwassenen moeten het best mogelijke onderwijs en de best mogelijke vorming genieten.
2. Het aantal kortgeschoolden is in 2020 op de arbeidsmarkt met de helft verminderd. Dit komt doordat i) meer jongeren het secundair onderwijs afwerken ii) meer jongeren na hun secundair onderwijs verder studeren zowel in het hoger beroepsonderwijs als in het hoger onderwijs iii) meer mensen deelnemen aan levenslang en levensbreed leren (stijging tot 15% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd).
3. Concreet halveren we tegen 2020 het aantal schoolverlaters die het Secundair Onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten, stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders. Kinderen van niet-hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs.
4. In 2020 zullen meer bedrijven en sectoren een strategisch competentiebeleid voeren.
5. Een lerende samenleving in 2020 erkent competenties, waar en hoe ze ook verworven zijn.

D 12. Zorg

1. In 2020 voorziet Vlaanderen in een toegankelijk en betaalbaar kwaliteitsvol aanbod aan hulp- en zorgverlening, dat toereikend is in het licht van de zich wijzigende maatschappelijke behoeften en sociaaldemografische ontwikkelingen.
2. Bij de organisatie van het volledige hulp- en zorgcontinuüm staan in 2020 efficiëntie, effectiviteit en daardoor de kwaliteit vanuit het oogpunt van de gebruiker centraal.
3. Eerstelijnszorg- en thuiszorg zijn in 2020 versterkt.
4. Het ontstaan van groepspraktijken wordt gestimuleerd.
5. In de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de ouderenzorg is er in 2020 voldoende aanbod gecreëerd.
6. Voor minstens de helft van de kinderen tot 3 jaar worden in 2020 formele en kwaliteitsvolle vormen van kinderopvang aangeboden.

D 13. Armoede

1. In 2020 ligt het aandeel inwoners dat leeft in armoede en geconfronteerd wordt met sociale uitsluiting laag in vergelijking met de best presterende EU27-landen.
2. Dat houdt in dat in 2020 in Vlaanderen elk gezin ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen heeft dat de Europese armoederisicodrempel bereikt.
3. In 2020 is er een duidelijk resultaat merkbaar van een intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting op meerdere gebieden. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen, ...
4. Die inspanningen resulteren o.m. in een halvering van het aantal kinderen dat geboren wordt in armoede, een beperking van de laaggeletterdheid tot 3% en op het vlak van huisvesting in een substantiële verhoging van de woonkwaliteit in 2020 door halvering t.a.v. 2006 van het aandeel van de bevolking dat een woning betreft met twee of meer structurele gebreken en/of een gebrek aan basiscomfort, o.a. door de creatie van minstens 43.000 bijkomende sociale huurwoningen zoals bepaald in het decreet Gronden pandenbeleid.

D 14. Milieu

1. Voor water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder scoort Vlaanderen in 2020 even goed als Europese economische topregio's.
2. De gestage afname van de druk op milieu en natuur maakt dat het aantal gezonde levensjaren dat verloren gaat als gevolg van milieuvervuiling, significant daalt tegen 2020.
3. Het beleid in 2020 focust binnen een Europese context op belangrijke uitdagingen en risico's. Zo moeten de gekozen maatregelen leiden tot een verdergaande verlaging van de broeikasgasemissies conform de voor Vlaanderen vastgestelde doelstellingen in het kader van de Europese klimaatwetgeving, een vermindering in 2020 van de gemiddelde jaarconcentratie aan fijn stof (PM10) met 25% t.a.v. 2007, waarbij alle Europese fijnstofnormen onverkort worden gerespecteerd.
4. Een significante daling van de potentieel ernstig gehinderden door geluidsoverlast door verkeer met 15% tegen 2020.
5. De meeste Vlaamse waterlopen hebben een goede ecologische toestand bereikt zodat het effectief mogelijk is dat ten laatste in 2021 voldaan is aan de kwaliteitsvereisten van de kaderrichtlijn water.
6. Om de gevolgen van de klimaatwijziging op vlak van o.a. waterhuishouding en biodiversiteit op te vangen, is in 2020 werk gemaakt van een heus adaptatiebeleid.

D 15. Natuur

1. Inzake biodiversiteit kan Vlaanderen in 2020 de vergelijking met de Europese economische topregio's aan.
2. Hiertoe heeft Vlaanderen in 2020 voldoende habitat ingericht, herbestemd, verbeterd of afgebakend om 70% van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren.
3. Zowel de beboste oppervlakte als de kwaliteit ervan nemen aanzienlijk toe en minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden beschikt in 2020 over een stadsbos of heeft er een opgestart.
4. Natuurbehoud en landschapszorg zorgen in 2020 voor bijkomende tewerkstelling.

D 16. Mobiliteit

1. In 2020 heeft Vlaanderen een verkeers- en vervoerssysteem dat tot de performantste van Europa behoort.
2. Hiervoor wordt co-modaliteit ondersteund door een gericht locatiebeleid en door het STOP-principe (Stappen, Trappen, Openbaar Vervoer en Privé - Vervoer) als hoeksteen van het Vlaamse mobiliteitsbeleid toe te passen, zodanig dat vanuit economisch, sociaal, ecologisch en logistiek oogpunt de meest optimale modus wordt ingezet.
3. We zorgen dat we voldoen aan de milieudoelstellingen die andere Europese landen ook dienen te bereiken tegen 2020.
4. Investeringen in verkeers- en vervoerssystemen worden in 2020 beleidsmatig ondersteund door een sociaaleconomische evaluatie en een Vlaamse bereikbaarheidsmonitor.
5. Tegen 2020 is Vlaanderen een van de beste Europese regio's op het gebied van verkeersveiligheid, zowel uitgedrukt in functie van het aantal doden en zwaargewonde verkeersslachtoffers per miljoen afgelegde kilometers als per miljoen inwoners.
6. Ten opzichte van de objectieven in het Vlaamse verkeersveiligheidsplan, te realiseren tegen 2015, wordt een daling van 20% op de dodelijke slachtoffers en 25% op de zwaargewonde slachtoffers gerealiseerd in 2020.
7. Het aantal afgelegde km per persoon in het woon-werkverkeer per auto wordt drastisch verlaagd tegen 2020. Onder meer thuiswerk wordt daartoe gestimuleerd.
8. Tegen 2020 zullen bovendien 40% van de woon-werkverplaatsingen gebeuren enerzijds door collectief vervoer, waaronder het openbaar vervoer en anderzijds te voet of per fiets.

D 17. Gezondheidsbevordering

1. In 2020 scoort Vlaanderen op diverse aspecten van de levenskwaliteit bij de hoogste van Europa. Dat blijkt uit een hoog geluksgevoel bij de bevolking, een hoge globale tevredenheid met de eigen leefsituatie, de levensstandaard en langer leven in goede gezondheid.
2. Hiertoe voert Vlaanderen in 2020 een inclusief beleid dat transversaal doorheen de verschillende beleidsdomeinen wordt uitgebouwd, in het bijzonder in de ouderenzorg, de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de bijzondere jeugdzorg.
3. Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.

D 18. Overheid

1. Een efficiënte en kwaliteitsvolle overheid en regelgeving draagt in 2020 op structurele wijze bij tot het welzijn en de welvaart van de bevolking.
2. De overheden, elk op hun niveau, realiseren in 2020 substantiële efficiëntiewinsten, vergelijkbaar met de topregio's die een vergelijkbaar overheidsaanbod realiseren wat hen toelaat de kwaliteit van dienstverlening aan burgers en ondernemingen sterk te verbeteren.
3. De Vlaamse overheid werkt op korte termijn een set van outputgerichte indicatoren uit, die de kwaliteit en kwantiteit, de efficiëntie én de relatie tussen alle dimensies van het overheidsingrijpen kan opvolgen, evalueren en zo nodig in overleg met de betrokkenen kan bijsturen.

D 19. Maatschappelijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid

1. Alle maatschappelijke actoren worden tegen 2020 meer actief bij het beleid betrokken. Dat bevordert het gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en de gemeenschappelijke actieve oplossingsgerichtheid van de overheid en het middenveld voor belangrijke maatschappelijke uitdagingen, zoals duurzame ontwikkeling.
2. In 2020 nemen meer organisaties en ondernemingen maatschappelijke verantwoordelijkheid op en is MVO algemeen verspreid. Organisaties en ondernemingen worden daarbij ondersteund door de sociale partners en door de overheid.
3. Het Vlaams sociaaleconomische overleg - zowel tussen de sociale partners onderling als met de overheid - over het volledige sociaaleconomische spectrum ondersteunt in 2020 in sterkere mate het maatschappelijk draagvlak en verhoogt de efficiëntie van het overheidsbeleid.
4. Ook het overleg tussen de Verenigde Verenigingen en de overheid in het kader van hun charter draagt daartoe bij.

D 20. Begroting

1. De Vlaamse overheid blijft volgend decennium financieel gezond. Het uitgangspunt is de eind 2008 verworven schuldenvrije positie te behouden.
2. De begrotingsdoelstellingen worden gewaarborgd door een eigen Vlaams stabiliteitsprogramma dat binnen het kader van een meerjarenbegroting de jaarlijkse begrotingsdoelstellingen vastlegt in functie van de conjunctuur en de verwachte toekomstige uitdagingen.
3. De Vlaamse overheid zet in de komende jaren substantiële stappen om te komen tot een meer prestatiegerichte begroting.

Sustainable Development Goals, VN-agenda 2030

SDG 1	Beëindig armoede overal en in al haar vormen
SDG 2	Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding, en promoot duurzame landbouw
SDG 3	Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden
SDG 4	Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen
SDG 5	Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes
SDG 6	Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen
SDG 7	Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen
SDG 8	Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen
SDG 9	Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie
SDG 10	Dring ongelijkheid in en tussen landen terug
SDG 11	Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam
SDG 12	Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen
SDG 13	Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden
SDG 14	Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en mariene hulpbronnen
SDG 15	Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen op het vaste land, beheer bossen en wouden duurzaam, bestrijd woestijnvorming, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe
SDG 16	Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzekert toegang tot justitie voor iedereen en bouw op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en toegankelijke instellingen
SDG 17	Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling.

Uitgebreide set met 169 subdoelstellingen zie http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

2. Veelgebruikte surveys

Survey Sociaal-culturele verschuivingen (SCV-survey)

Sinds 1996 wordt jaarlijks op initiatief van de Studiedienst Vlaamse Regering en zijn voorgangers, een face-to-face enquête afgenomen bij een toevallige steekproef van Nederlandstalige inwoners van het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest van 18 jaar en ouder. Deze enquête peilt naar opvattingen, overtuigingen en handelingsbereidheid rond diverse maatschappelijke en beleidsrelevante thema's. De SCV-survey 2016 leverde 1.449 gevalideerde interviews op van de 2.533 beschikbare adressen. Dit komt neer op een bruto respons van net geen 57,2%, wat een behoorlijk resultaat is en in de lijn ligt van de responspercentages van de voorgaande jaren, wat een behoorlijk resultaat is en in de lijn ligt van de responspercentages van de voorgaande jaren. De bevraging gebeurt in het Nederlands en het is niet de bedoeling dat interviewers de volledige vragenlijst vertalen.

De vraag dient gesteld of resultaten uit een peiling bij een beperkte groep wel kunnen worden doorgetrokken naar het 'totale universum' Vlamingen. Dit kan, maar dan onder bepaalde statistische voorwaarden. Allereerst moet de steekproef aselekt worden getrokken uit de doelpopulatie, wat er in principe op neerkomt dat iedereen in deze populatie een berekenbare - in principe gelijke - kans moet hebben om getrokken te worden. Ten tweede moet de omvang van de steekproef voldoende groot zijn. Aan beide voorwaarden is zeker voldaan. De steekproef werd trapsgewijs getrokken. Eerst werd een aselekt trekking uitgevoerd op postcodes en vervolgens een aselekt trekking van personen binnen de getrokken postcodes. Deze laatste trekking gebeurt op basis van een personenbestand op het rijksregister. Een steekproef van om en bij de 1.500 waarnemingseenheden is ook voldoende groot om schattingen van paramaters in de populatie toe te laten.

Surveyonderzoek door middel van steekproeven heeft echter ook consequenties voor de statistische beschrijving en de analyse. In de VRIND-bijdragen, waarin gebruik wordt gemaakt van de resultaten van de survey, wordt de verdeling van respondenten over categorieën van variabelen in percenten uitgedrukt. Het zou meer accuraat zijn niet dit percentage te vernoemen maar een betrouwbaarheidsinterval met een onder- en bovengrens waarvan het vernoemde percentage het middelpunt is. Dergelijke orthodoxe statistische aanpak zou dan wel ten koste gaan van de leesbaarheid. Daarom de raad aan de lezer om percentages te zien als een schatting van de overeenkomstige populatieparameter binnen een interval. Als we bijvoorbeeld stellen dat 50% van de Vlamingen lid is van een vereniging, zeggen we eigenlijk dat we 95% zekerheid hebben dat het werkelijke percentage zich bevindt tussen 47,5% en 52,5%. Het betrouwbaarheidsinterval is wel wat kleiner voor gerapporteerde percentages kleiner dan 20% of groter dan 80%.

Ten slotte, wanneer resultaten van steekproefonderzoek worden uitgedrukt in termen van samenhang tussen eigenschappen, zoals het verband tussen leeftijd en toekomstverwach-

tingen, dan moet telkens getoetst worden of deze samenhang wel significant is. Er moet m.a.w. worden gecontroleerd of vastgestelde verbanden tussen eigenschappen al dan niet het gevolg kunnen zijn van steekproeftoeval. Wanneer in deze VRIND de onderzoeksresultaten van de SCV-survey worden uitgedrukt in termen van samenhangende eigenschappen dan slaat dit steeds op een significante samenhang.

Onder- of oververtegenwoordiging van sommige groepen onder de respondenten wordt opgevangen door weging van de resultaten. De weging gebeurt naar opleiding, geslacht en leeftijd (tot en met 2009). Vanaf 2010 is een andere weegpak uitgewerkt. Die gebruikt dezelfde variabelen (opleiding, leeftijd en geslacht), maar ook nog het steekproefdesign en het rapport van de interviewer (Pickery, 2010).

Voor meer informatie: <http://www4dar.vlaanderen.be/sites/svr/Enquetes/Pages/Enquetes.aspx>.

Eurobarometer (EB)

Sinds 1973 houdt de Europese Commissie opiniepeilingen, de zogenaamde Eurobarometer-enquêtes (EB), om op de hoogte te blijven van de opvattingen van de inwoners van de Europese Unie. In deze bevragingen wordt onder meer gekeken naar de tevredenheid van de Europeanen met het leven dat ze leiden, hun verwachtingen, waarover ze zich zorgen maken, hun houding tegenover Europa en de Europese instellingen, ...

De Standaard Eurobarometer wordt elk jaar in de lente en de herfst uitgevoerd en bestrijkt de EU-bevolking vanaf 15 jaar en ouder. Alle interviews worden face-to-face afgenomen bij de respondent thuis in zijn moedertaal. In alle landen is het steekproefdesign multi-stage en at random. Voor elk land van de EU is er in principe één steekproefgebied, waarbij enkel Duitsland (Oost - West) en het Verenigd Koninkrijk (Groot-Brittannië - Noord-Ierland) verdeeld zijn. In elk steekproefgebied is het doel 1.000 interviews te realiseren, uitgezonderd voor Noord-Ierland (300), Luxemburg, Cyprus en Malta (500). De steekproef wordt gewogen, afhankelijk van de populatiecijfers voor elk steekproefgebied.

Vlaanderen kan op 2 manieren in beeld gebracht worden: ofwel via de taal waarin het interview werd afgenomen (Nederlandstaligen) of via de NUTS 1-indeling (Vlaams Gewest). Het aantal Nederlandstalige respondenten schommelt rond 520 à 550 personen.

Naast een aantal terugkerende achtergrondvariabelen en vragen, bevat de Standaard Eurobarometer ook één of meerdere variabele modules (Special Eurobarometer) over een meer diepgaand thema zoals bijvoorbeeld de toekomst van Europa.

Voor meer informatie: http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm.

Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK)/Labour Force Survey (LFS)

De Labour Force Survey (LFS) is een door Eurostat gecoördineerde bevraging in de lidstaten van de Europese Unie. Bedoeling is Europees vergelijkbare informatie te verzamelen over onder meer tewerkstelling- en werkloosheidscijfers. De uitvoering van de Belgische variant, de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK), gebeurt onder de verantwoordelijkheid van de FOD Economie - Algemene Directie Statistiek.

De EAK-enquête is een driemaandelijks sociaal-economische enquête bij de huishoudens met als voornaamste doelstelling de populatie op actieve leeftijd (vanaf 15 jaar) op te delen in drie exhaustieve en onderscheiden groepen (tewerkgestelde personen, werklozen, niet-actieve personen), en over elk van deze categorieën beschrijvende en verklarende gegevens te verstrekken. De enquête omvat de gehele bevolking in privé-huishoudens (uitgezonderd dus collectieve huishoudens zoals bejaardentehuizen, gevangenis, kazernes, kloosters, weeshuizen, ...), die op het nationale grondgebied wonen. De enquête naar de arbeidskrachten is gebaseerd op een tweetrapssteekproef met stratificatie. De totale steekproef omvat ongeveer 60.000 huishoudens waarvan er 48.000 effectief bevestigd kunnen worden. Dit levert op jaarbasis informatie op over de arbeidsmarktsituatie van zo'n 90.000 inwoners van België van 15 jaar en ouder. De steekproef is gebaseerd op het Rijksregister van natuurlijke personen dat is afgeleid van de bevolkingsregisters van de gemeenten. De informatie wordt verzameld via face-to-face interviews. De respons (exclusief niet-uitgezette groepen) bedraagt 78% in het vierde kwartaal van 2016. Nagenoeg 5% van de non-respons betreft weigeringen om deel te nemen aan de enquête. Voor Vlaanderen ligt de respons op 82% en de non-respons op vlak van weigering ook op 5%.

Voor meer informatie: <http://statbel.fgov.be/nl/statistiek/gegevensinzameling/enquetes/eak/>.

Onderzoek Verplaatsingsgedrag (OVG)

Het Onderzoek Verplaatsingsgedrag (OVG) is een enquête van het departement Mobiliteit en Openbare werken over het verplaatsingsgedrag van de Vlamingen. Er werden tot nu toe 5 Vlaamse OVG's georganiseerd. OVG 1 liep van april 1994 tot april 1995, OVG 2 liep van januari 2000 tot januari 2001, OVG 3 van september 2007 tot september 2008, OVG 4 liep van september 2008 tot september 2013 en OVG 5 zal lopen van 2015 tot 2020.

De enquête bestaat uit een gezinsvragenlijst en een personen-vragenlijst waarin de respondenten worden gevraagd om gedurende 1 dag (vroeger 2 dagen) hun verplaatsingen te noteren. In 2000 was er plaats voor 10 verplaatsingen, in 1994 slechts voor 6 verplaatsingen. De gegevens over de huishoudens, de gezinsleden en de verplaatsingen worden gewogen om vertekeningen te vermijden. Daarnaast gebeurde er ook een ophoogoperatie zodat men met absolute cijfers over heel Vlaanderen kon werken. De bevraging gebeurde in OVG 1 en 2 gedeeltelijk telefonisch en gedeeltelijk per post. De gezinsvragenlijst werd

telefonisch afgenomen. De persoonsvragenlijsten werden per post opgestuurd naar alle gezinsleden ouder dan 6 jaar. Huishoudens zonder telefoon werden volledig postaal bevestigd. Er waren 2 momenten van non-respons. Het eerste moment was de telefonische afname van de gezinsvragenlijst (25% non-respons in 1994 en 20% in 2001). Het tweede moment was de postale bevraging op persoonsniveau (40% non-respons + nog een gedeelte dat afvalt bij het invullen van de verplaatsingsgegevens in 1994, 53% in 2001). Bij OVG 3 gebeurde de bevraging gedeeltelijk face-to-face en postaal. Bij OVG 1 en 2 was de steekproefeenheid het gezin, bij OVG 3 was dit het individu. Bij OVG 3 bestond de netto steekproef uit 8.800 personen ouder dan 6 jaar. De respons (75%) is verdubbeld t.o.v. OVG 2. Ook de item respons is over de hele lijn verbeterd. Eigenlijk kunnen de resultaten van OVG 3 niet zomaar vergeleken worden met de resultaten van OVG 1 en 2 omwille van de verschillen in steekproeftrekking. Bij OVG 3 werden 4 steekproeven (gespreid over het jaar) getrokken uit het rijksregister terwijl bij OVG 1 en 2 slechts 1 steekproef werd getrokken. Bij OVG 3 werden de respondenten face-to-face gerekruteerd terwijl ze in de vorige OVG's telefonisch werden gerekruteerd. De gewichten gebruikt voor de weging van de steekproef zijn in OVG 3 op een andere manier berekend dan in de vorige OVG's. Een aantal vragen werden ook inhoudelijk gewijzigd. OVG 4 en 5 zijn continue onderzoeken waarvan het veldwerk over 5 jaar verspreid is. Op die wijze is OVG 5 onderverdeeld in OVG 5.1 tot en met OVG 5.5. De toegepaste steekproefprocedure is een 'gestratificeerde tweetrapssteekproef met clustering op het niveau van postcodes'. Bij OVG 4 bestond de netto steekproef uit ongeveer 8.000 personen of ongeveer 1.600 personen per jaar. Algemeen kan gesteld worden dat de gegevens van OVG3 en OVG 4.1 tot 4.5 vergelijkbaar zijn.

Voor meer informatie: <http://www.mobielvlaanderen.be/ovg/ovgindex.php?a=19&nav=1>.

European Social Survey (ESS)

De European Social Survey (ESS) is een tweejaarlijkse cross-nationale survey die in 2002 is gestart. Hij wordt aangestuurd door een wetenschappelijk consortium waar o.a. de Universiteit van Leuven deel van uitmaakt. De bedoeling is onder andere data te verzamelen, te interpreteren en te verspreiden over de Europese sociale conditie waarbij de aandacht vooral gaat naar veranderende attitudes, waarden, percepties en gedragspatronen van burgers in verschillende Europese landen. Ondertussen loopt de 8ste bevraging. Het aantal deelnemende landen schommelt maar meestal zijn er data beschikbaar voor een twintigtal landen. Aan de jongste bevraging (2014) namen circa 1.000 inwoners van het Vlaamse Gewest deel.

Voor meer informatie: <http://www.europeansocialsurvey.org/>.

Enquête ICT- en internetgebruik bij huishoudens en individuen

De enquête over ICT- en internetgebruik bij huishoudens en individuen is een jaarlijks door Eurostat gecoördineerde bevraging in de lidstaten van de Europese Unie. Voor de organisatie

van de bevraging en voor de verwerking van de Belgische cijfers is de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie (Statistics Belgium) verantwoordelijk.

De ICT-enquête bij huishoudens en individuen bestaat uit twee soorten vragen. Vooreerst zijn er de regelmatig terugkerende vragen, die veelal indicatoren zijn voor bestaande programma's van de Europese Commissies, waaronder de Digitale Agenda. Verder zijn er jaarlijks modules die een bepaald aspect van ICT-gebruik meer uitgebreid belichten zoals e-commerce en de privacy en de bescherming van persoonsgegevens in 2016. De steekproef van de ICT-enquête bij huishoudens en individuen is in België een deelsteekproef van de enquête naar de arbeidskrachten (EAK, zie aldaar). Na het afnemen van de enquête naar de arbeidskrachten vraagt de interviewer of de laatst verjaarde persoon van het huishouden van minstens 16 jaar en jonger dan 75 jaar zelfstandig de ICT-enquête wil invullen. Sinds 2009 worden er twee methodes van dataverzameling gebruikt: CAWI (Computer Assisted Web Interviewing) via een webapplicatie; SAPQ (Self Administered Paper Questionnaire) via een papieren formulier. Vóór 2009 werd de enquête mondeling afgenomen door een enquêteur. Er is een rappel met nieuwe vragenlijst voorzien als het huishouden na 14 dagen nog niet heeft geantwoord.

De huishoudens die voor de ICT-enquête in aanmerking komen, zijn de privéhuishoudens met ten minste één persoon in de leeftijdsrange van 16 tot en met 74 jaar die voor het tweede trimester deelnemen aan de doorlopende enquête naar de arbeidskrachten. Door de hervorming van de EAK volstaat vanaf 2017 één kwartaal niet meer om voldoende huishoudens te hebben en loopt het veldwerk van januari tot half augustus.

Na validatie bleven 5.055 huishoudens over. Dat is 58,6% van de huishoudens die aan de enquête naar de arbeidskrachten 2016 deelgenomen hebben en op basis van het vermelde leeftijds criterium in aanmerking kwamen voor de ICT-enquête bij huishoudens en individuen, en 41,7% van de initiële brutosteekproef van de enquête naar de arbeidskrachten 2016 met uitsluiting van de huishoudens waarbij niet voldaan is aan bovenstaand leeftijds criterium. De 5.055 huishoudens, die de nettosteekproef vormen, zijn als volgt over de drie gewesten verdeeld: 630 uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, 2.614 uit het Vlaamse Gewest en 1.811 uit het Waalse Gewest.

Voor meer informatie: statbel.fgov.be/nl/statistiek/gegevensinzameling/enquetes/ICT_huishoudens/; <http://ec.europa.eu/eurostat/web/digital-economy-and-society/data/database>.

Werkbaarheidsmonitor (WBM)

De werkbaarheidsmonitor is een instrument ontwikkeld door de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) – Stichting Innovatie & Arbeid dat driejaarlijks de werkbaarheid of de kwaliteit van de jobs meet van de werknemers (sedert 2004) en de zelfstandige ondernemers (vanaf 2007) in Vlaanderen.

Vier facetten van werkbaar werk worden door de monitor in beeld gebracht: psychische vermoeidheid, welbevinden in het

werk, leermogelijkheden en de werk-privé-balans. Om zicht te krijgen op oorzaken en achtergronden van werkbaarheidsknelpunten zoomt de monitor ook in op een reeks potentiële risicofactoren in de arbeidssituatie: werkdruk, emotionele belasting, belastende arbeidsomstandigheden, gebrek aan autonomie of taakvariatie en een deficit op het vlak van ondersteuning door de directe leiding.

Voor de WBM-meting is gekozen voor een anonieme schriftelijke bevraging van een representatief staal van werkenden uit het Vlaamse Gewest. Bij de werknemers gaat het om 20.000 eenheden en bij de zelfstandige ondernemers om 6.000 eenheden.

In 2013 en 2016 werd de steekproef voor werknemers verdubbeld tot 40.000 eenheden en die van zelfstandige ondernemers tot respectievelijk 12.000 en 10.000 eenheden. In 2016 ligt de respons bij de werknemers op 40,6% en bij de zelfstandige ondernemers op 27,3%. Zoals bij de vorige metingen zijn de data representatief naar geslacht, leeftijd en sector.

De vragenlijst bestaat voor een groot gedeelte uit zogenaamde 'vragenbatterijen'. Een vragenbatterij is een samenhangend geheel van vragen over één aspect, bijvoorbeeld 'vermoeidheid'.

Voor meer informatie: <http://www.werkbaarwerk.be/sites/default/files/documenten/Rapport%20Methodologie%20Werkbaarheidsmonitor%202016.pdf>.

Enquête naar de inkomens- en levensomstandigheden (EU-SILC)

De 'European Union Statistics on Income and Living Conditions' (EU-SILC) is een enquête naar inkomens en andere levensomstandigheden, met als voornaamste doel het opstellen van vergelijkbare indicatoren in het kader van armoede en sociale insluiting binnen de Europese Unie. De uitvoering van de EU-SILC-survey is sinds 2004 bij Europese verordening verplicht voor alle lidstaten. De EU-SILC wordt gecoördineerd door Eurostat en voor België uitgevoerd door de FOD Economie - Algemene Directie Statistiek.

Het betreft een enquête die wordt afgenomen bij een steekproef van private huishoudens uit het Rijksregister, waarbij de referentiepersoon van het huishouden (gezinshoofd) wordt geïnterviewd (face-to-face) evenals elk huishoudlid van 16 jaar en ouder. Deze aanpak resulteert in een dataset op huishoud en individueel niveau. De EU-SILC-survey is opgebouwd als een 4 jaar durend roterend panel. Dat betekent dat elk jaar een kwart van de huishoudens vervangen wordt door een nieuwe steekproef van huishoudens. De totale responsgraad bedraagt ongeveer 65%.

De EU-SILC-resultaten opgenomen in deze editie van VRIND zijn gebaseerd op de EU-SILC-survey van 2016. Daarbij werden in het Vlaamse Gewest in totaal via de huishoudvragenlijst en individuele vragenlijst gegevens verzameld voor 7.188 personen. In het Waalse Gewest ging het om 4.153 personen, in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest om 2.432 personen.

Voor meer informatie: <http://statbel.fgov.be/silc>

Tevredenheidsbarometer

Sinds 2011 organiseert de Studiedienst van de Vlaamse Regering, in opdracht van het college van ambtenaren-generaal en het voorzitterscollege (sinds 2014), enquêtes om de tevredenheid van de burgers, bedrijven/organisaties en lokale besturen te kennen over de werking van de Vlaamse administratie.

Naast het imago, het vertrouwen en de algemene tevredenheid werden aan de doelgroepen vragen gesteld over hun concrete ervaring bij generieke dienstverleningsprocessen van de Vlaamse administratie, zoals het verlenen van vergunningen, subsidies, informatie,... De vragen over vertrouwen, tevredenheid en imago werden ook gesteld over de dienstverlening van administraties op andere bestuursniveaus. Hierdoor kan een benchmarking gebeuren tussen bestuurslagen.

De survey bij de lokale besturen gebeurt via een bevraging bij alle stads-/ gemeente- en OCMW-secretarissen en bij de 5 provinciegriffiers. Er zijn data beschikbaar voor 3 bevragingen (2011, 2014 en 2016). De bevraging van de burgers verloopt via een postale enquête op basis van een steekproef van 3.000 personen van 18 jaar en ouder bij het Rijksregister. Een nulmeting vond plaats in 2011, een tweede meting in 2013. De vervolgmeting is voorzien in het najaar 2016. Ook in 2011 ging een eerste bevraging door bij de bedrijven en organisaties. Daarvoor werd een steekproef van 6.000 eenheden getrokken op basis van de Kruispuntbank Ondernemen aangevuld met data van RSZ en RSZPPO. Een vervolgbefragung is voorzien in 2017.

Voor meer informatie: <http://www4dar.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/2013-09-04-tevredenheidsbarometer.aspx>.

Digitale maturiteit

Vlaamse overheid: de Vlaamse overheid heeft een groot aanbod aan producten en dienstverlening (subsidies, voorzieningen, toelatingen,...) gericht op verschillende doelgroepen (burgers, ondernemingen en organisaties). Om een overzicht te krijgen van welke producten reeds digitaal aangeboden worden en voor welke producten nog papieren formulieren en/of een fysiek bezoek aan het loket vereist zijn, werd in de zomer van 2016 onderzoek gedaan naar de digitale maturiteit van de producten uit de Producten Catalogus van de Vlaamse overheid. In 2014 werd de Producten Catalogus al een eerste keer gescreend op digitale maturiteit. In 2016 werd een extra dimensie toegevoegd aan het onderzoek, namelijk een analyse van het type van formulieren die worden aangeboden bij de aanvraag van producten. De Product Catalogus omvatte in 2016 in totaal 902 productfiches. Enkel producten waarbij de Vlaamse overheid de afleverende dienst is werden opgenomen in de screening. Producten die worden afgeleverd door een lokale overheid of de federale overheid zijn dus niet geanalyseerd. De cijfers hebben in die zin betrekking op 440 productfiches. Een eerste meting ging door in 2014, wat toelaat eerste evoluties aan te geven.

Voor meer informatie: <https://overheid.vlaanderen.be/bedrijfsinformatie/digitale-maturiteit-van-de-publieke-dienstverlening-in-vlaanderen>.

Lokale overheden: de I-monitor geeft een stand van zaken van de maturiteit met betrekking tot de informatiehuishouding en ICT van lokale besturen in Vlaanderen en classificeert daarvoor lokale besturen binnen een typologie. De I-monitor is gebaseerd op een methodologie zoals ontwikkeld door het agentschap Informatie Vlaanderen in nauwe samenwerking met de VVSG en de andere leden van het e-government consortium. Op basis van workshops werden verschillende thema's en indicatoren bepaald die determinerend zijn voor de ICT-en informatiematuriteit van de lokale besturen. Uiteindelijk werden zes thema's weerhouden. Binnen de methodologie heeft niet elke indicator hetzelfde gewicht. Sommige aspecten worden belangrijker geacht voor de ICT- en informatiematuriteit dan andere. Zo werd er voor de I-monitor geopteerd om veel belang te hechten aan e-dienstverlening (29%) en informatiebeheer (28%), gevolgd door de invloed van het beleid (22%), de processen (12%), de capaciteit (6%) en de samenwerking (3%). De resultaten zijn gebaseerd op antwoorden van de gemeenten en OCMW's op een uitgebreide vragenlijst. In 2016 ging een nulmeting door.

Voor meer informatie: <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/i-monitor>.

3. Verstedelijking

In deze VRIND-editie is geen afzonderlijk hoofdstuk rond verstedelijking opgenomen. Wel wordt in de verschillende hoofdstukken nagegaan of verstedelijking binnen Vlaanderen voor grote verschillen zorgt. De verstedelijking wordt in beeld gebracht aan de hand van een classificatie van gemeenten en steden. Deze is gebaseerd op de indeling van het Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen (RSV) waarbij de gemeenten die in het buitengebied liggen werden opgesplitst naar plattelandsgemeenten en overgangsgemeenten op basis van het

Strategisch Plan Ruimtelijke Economie (RSVE). Bij het gebruik van SCV-survey data horen bij de grootsteden ook de Brusselse respondenten (beperkt in aantal); de provinciale en de structuurondersteunende steden vormen hier samen 'kleinere steden'; bewoners van de rand rond Brussel worden bij de stedelijke rand gerekend. Naast het cijfer voor het Vlaamse Gewest wordt waar mogelijk ook de positie van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest meegegeven.

VRIND-indeling verstedelijking

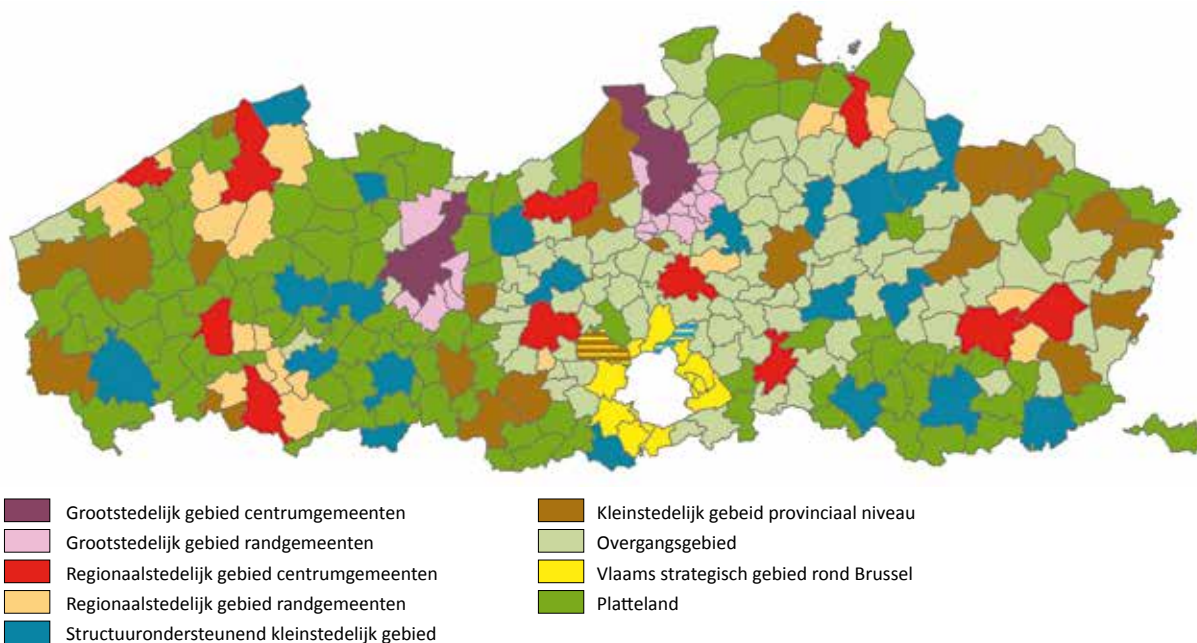
Gebiedsindeling van de gemeenten, aantal inwoners op 1 januari 2015, oppervlakte in km².

RSV	SPRE	Aantal gemeenten	Aantal inwoners	%	Oppervlakte (km ²)	%
Grootsteden		2	766.836	11,9	360,7	2,7
Centrumsteden		11	848.731	13,2	845,8	6,3
Grootstedelijke rand		19	289.725	4,5	315,8	2,3
Regionaalstedelijk gebied		20	374.384	5,8	790,1	5,8
Vlaams strategisch gebied rond Brussel		13	275.624	4,3	273,1	2,0
Structuurondersteunend kleinstedelijk gebied		21	693.361	10,8	1.406,4	10,4
Provinciaal kleinstedelijk gebied		25	667.576	10,4	1.726,1	12,8
Buitengebied	Overgangsgebied	96	1.516.043	23,5	3.439,9	25,4
	Platteland	101	1.011.847	15,7	4.364,2	32,3
Vlaams Gewest		308	6.444.127	100,0	13.522,3	100,0
Brussels Gewest		19	1.175.173		161,0	

Bron: ADS, bewerking SVR.

Gebiedsindeling VRIND

Gebiedsindeling van de gemeenten op basis van de indeling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) en het Strategisch Plan Ruimtelijke Economie (SPRE).

Bron: SVR, SPRE, bewerking SVR.